

Iz dnevnika jednog povratnika

Piše: Bozidar Bruce YERKOVICH

Prošla je godina i pol dana od kada me je zrakoplov Croatia Airlinesa doveo u domovinu iz koje sam prije petnaestak godina pošao u ostvarenje američkog sna. Mlad, pun elana i oboružan stipendijom Sveučilišta Wesleyan, krenuo sam na put samo nekoliko tjedana po završetku studija u Zagrebu i okončanja rata u Hrvatskoj. Otišao sam iz porušene i ojađene Hrvatske, nisam se okretao, čvrsto uvjeren u svoj američki naum. Američko poglavlje života ću opisati u nekom budućem broju Žrvnja, ali za ovaj broj se želim osvrnuti na dojmove koje sam sakupio ovdje u Hrvatskoj, nakon ponovnog *dolaska*. Namjerno ne kažem *povratka*, jer ni ja niti ova zemlja nismo isti nakon 15 godina. Što se to promijenilo i kod mene i kod Lijepe Naše, što me nuka da napišem ovaj tekst?

Amerika nauči čovjeka puno toga, ali bih izdvojio nekoliko vrijednosti koje su povezane sa ovom pričom. Tamo prvo naučite da vam je za uspjeh potrebna jedna važna karakteristika: da ste čovjek od riječi. Kada kažete da ćete nešto uraditi, da to tako i uradite, ne približno tako, već baš tako. Druga karakteristika koja vam je potrebna da vas shvate ozbiljno je jasnoća komunikacije: da pitate i pitate dok vam potrebna informacija nije dana u posve jasnom obliku za vas. To je vrlo važno u zemlji u kojoj je engleski jezik službeni, a gdje ga jedna četvrtina ljudi ne govori nikako. Treća karakteristika bez koje ne možete uspjeti u ostvarenju američkog sna jeste vjera u sebe. Vjerovanje da ste dovoljno dobri i da, iako ima i boljih i lošijih od vas, za sebe ste najbolji, ali i da uvijek možete biti bolji. To iz ove, hrvatske, perspektive zvuči pomalo egocentrično, složiti ću se. I posljednja važna kvaliteta koju morate posjedovati,

bolje rečeno koje se morate odreći je da iz vokabulara izbacite riječi „to se ne može“. U Americi se sve može. Čak i na Mjesec sletjeti.

Znači, ove četiri karakteristike: **poštenje** (čovjek od riječi), **jasnoća** (u komunikaciji), **vjera** (u sebe) i stav da je **sve moguće** su vam neophodne za privatni i poslovni uspjeh u američkom društvu.

Hajdemo se sada vratiti u Hrvatsku i testirati kako te osobine, da ne kažem vrline, prolaze kod nas. Da vas je netko pitao prije dvije godine da li postoji šansa da u Americi crnac postane predsjednik, što biste mu vi odgovorili, ali pošteno (hm, ovo je baš prva osobina na listi)? Vjerojatno bi vaš odgovor sadržavao izjavu poput: „ne može, za sto godina još!“ Odmah biste pali na testu za prijem u američko društvo: u Americi je **sve moguće**.

Kad je Ivo Sanader davao ostavku, da li je njegova komunikacija bila jasna, da li je on onima koji su glasali za njega, i ostalima koje je predstavljao, dao jasan odgovor (a svi u ovoj zemlji govorimo isti jezik) zašto odlazi? Da li je bio **jasan**? Nije. I on bi pao na prijemnom ispitu za Ameriku.

O **poštenju** naših političara i prijednika u ovome društvu je već napisano dovoljno. Složit ćemo se svi da im poštenje nije jača strana, čast iznimkama.

To nam ostavlja samo **vjeru u sebe**. No i tu mi se čini da se nismo pokazali. Da Hrvati više vjeruju drugima već je dokazana teorija. Jer da nisu, onda bi sami upravljali svojim bankama i ne bi prodali poduzeća koja su profitabilna Nijemcima i Mađarima (znate na koje velike hrvatske kompanije mislim). Povijesno također, uvijek je nekako ispadalo da drugi upravljaju nama, namjesto da budemo svoji na svome, iako se kunemo u suprotno.

I tako možemo nizati primjere iz kojih je vidljivo da se te četiri karakteristike koje su neophodne za uspjeh u Americi, u Hrvatskoj nameću ne samo kao nepotrebne, već možda i pogubne za uspjeh. Ako ste poštteni, jasni u svojim namjerama, vjerujete u sebe, ili ne daj Bože da mislite da je sve moguće postići iskrenim radom, onda je za vas bolje da se iselite u Ameriku. U Hrvatskoj ono što prolazi su upravo dijametralno suprotne osobine: **nepoštenje**, **nejasnoća** (ili što bi narod rekao *lov u mutnom*), **nevjera u sebe** (partija i crkva znaju što je dobro za nas, bolje od nas samih) i na kraju rezigniranost da u ovome društvu **ništa nije moguće**, ukoliko ili ne platite nekome ili ne poznate nekoga.

Zašto ja sve ovo pišem. Možda da sa vama podijelim moje viđenje Hrvatske kakvu vidim nakon 15 godina: zemlju ogrezlu u korupciji i jednom novom totalitarizmu u kojem i dalje podobni caruju, a narod jačuje. Doduše, sada s malo više kućanskih aparata, automobila, mobitela i ostalih igračaka iz one poslovice *dajte im kruha i igara*. Što se to onda promijenilo u ovoj državi od prije 15 godina, ili možda da se vratimo na predratne godine (bilo mi je 19 godina kada je u Hrvatskoj izbio rat, pa sam meritoran da napišem)? **Ništa**, po mojem sudu, igrala se ista partija karata i onda i sada. No uložili su sada puno veći: onda vam banka ne bi uzela kuću, stan ili auto da niste platili jednu ili dvije rate kredita. Danas za isti grijeh ostajete na ulici. Onda niste mogli za jednu plaću uplatiti skijanje u Francuskoj, ili ljetovanje na Maldivima, pa niste ni razmišljali o tako nečemu. Danas ste zaokupljeni i frustrirani kako to uklopiti u sve tanji kućni budžet. Jer, ispast ćete iz igre ako ne držite korak s drugima.

Pitate se kako ste se našli u tom *vrznom kolu*? Imate li dojam da ste se jednog dana probudili i shvatili da imate kredit na auto, stan, godišnji odmor od lani, itd.? Da, razumijem vas. Toga sam se nagledao u Americi. Ovdje, u Hrvatskoj sada gledam reprizu na svome narodu. Je li kriva naša pohlepa, ili naše naivno vjerovanje da će samostalnom Hrvatskom poteći med i mlijeko svakom stanovniku, pitanje je koje ostavljam za sociologe. Ono što želim podijeliti sa vama je moje predviđanje događaja u bliskoj budućnosti.

Sada kada su naši političari rasprodali sve ono što je bilo profitabilno u ovoj državi (naftna industrija i telekomunikacije), opljačkali ostalo (brodogradnja i prehrambena industrija), spremaju se prodati dva preostala prirodna bogatstva. Pitate se koja? Pitku vodu i naše šume!

U Hrvatskom saboru se sprema donošenje novog zakona o vodama, koji priprema teren za preuzimanje velikih izvora pitke vode od strane međunarodnih korporacija. Također se priprema i privatizacija hrvatskih šuma i davanje istih na gospodarenje koncesionarima. Mislite li stvarno da će netko tko se bavi zarađivanjem novca kroz sječnu šuma imalo

brinuti da šume bude korištene na održivi način? A oni koji će se baviti izvozom pitke vode, hoće li stvarno brinuti kada u Dalmaciji ponestane vode za piće? Znači, ono što je Venecija započela prije 300 godina, kada je sasjekla južnu stranu Velebita, sada će završiti Europska Unija, kada sasiječe slavonske hrastove šume za svoj masivni namještaj. Je li znate

Na ličkim pašnjacima

gdje odlaze prvoklasni trupci bukovine sa Velebita? Na Bliski istok (preko Italije) u odaje njihovih šeika i prinčeva koji luduju za namještajem izrađenim od parene Velebitske bukve, koja je zbog svojeg sporog rasta i čvrstoće jedna od najcjenjenijih u svijetu. Recite mi, zar smo mi tako nevjest narod da sami ne bi umjeli izrađivati taj namještaj i prodavati ga Arapima, već prodajemo sirovinu (trupce) Talijanima u zamjenu za šaćicu eura? U isto vrijeme, Talijani nama pro-

Kuća u obnovi

daju namještaj od iverice dobivene iz pilotine nastale piljenjem naših trupaca!

Sve to i ne bi bilo tako crno, kada bi bilo transparentno, i kada bi se znalo tko je kome što prodao ili iznajmio, i za koliko, i kuda ti novci idu. Ali što bi se vlada ove države zamarala s time da svojim podanicima pojaasni kakve ugovore i u čiju korist oni to sklapaju kada prodaju

zadnje dragulje iz krune Lijepe Naše. Pokojni Franjo Tuđman bio je prvi u slobodnoj nam i nezavisnoj domovini kada je sve svoje podanike tretirao kao kmetove i kada je upravljao ovom državom kao svojom privatnom kneževinom (izučio je zanat kod druga Tita). Ovi danas, iz ZNA SE koje stranke rade isto. Iako nisu puno bolji ni ovi iz stranke pokojnog Ivica Račana. Dvije sluge istog gospodara. Koliko je današnja hrvatska vlast, pozicija i opozicija, bez obraza i bez obzira prema hrvatskom narodu i koga to ona služi?

Oni zapravo svoju nadu polažu u EU i NATO, ali ne po dobro našeg naroda. Jer, kad nas u dovoljnoj mjeri prodaju stranim vlasnicima, i stave pod EU paragrafe i NATO *zaštitu*, da parafraziram Juru Sinovčića, oni sebe vide kao namiješene i dobro uhljebljene službenike europske političke i administrativne oligarhije, a

nad nama, hrvatskim pukom, služiti će kao isturena čizmu EU vladara. Da li vas to podsjeća na povijest hrvatskog plemstva koji su bili ništa doli vazali Beča, Pešte, Venecije, fašja i svastike? Je li moguće da i ovu generaciju hrvatska vazalna vlast (bez razlike na poziciju ili opoziciju) vodi u istome pravcu? Jesmo li mi kao narod toliko neinteligentni, ili nam možda samo fali vjera u sebe? Mora li nam se dogoditi *Repetitio est mater studiorum*, ili što bi moj bivši nastavnik Ante Bebić rekao, ponavljati dok ne naučimo?!

Prof. dr. sc. Bozidar Bruce Yerkovich je rođeni Žrnovčanin, sa dugim stažom u SAD-u gdje je doktorirao molekularnu biofiziku i radio na prestižnim američkim sveučilištima i u multinacionalnim kompanijama. Nakon ostvarenja „Američkog sna“ uviđa ništavnost lažnog sjaja novca i moći, te sa suprugom Marijom seli u Liku, gdje kupuje veliko zemljište u parku prirode Velebit na kojem gradi Centar za Samo održivost pod nazivom Linden Tree Retreat

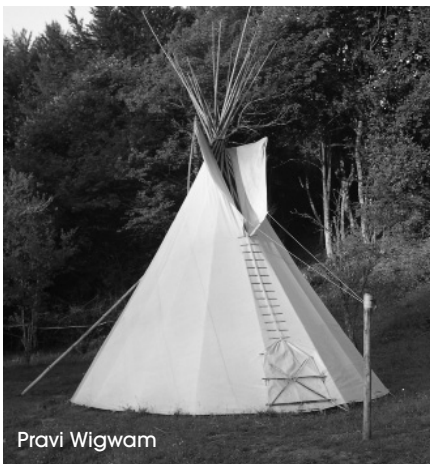
Center. Redovito predaje na katedri za Prirodne znanosti na City University-u u SAD-u i na katedri za Poljodjelstvo i akvakulturu Sredozemlja, Sveučilišta u Zadru. Konzultant je brojim kompanijama i institucijama, uključujući Hrvatsku vladu i Sabor, na polju samo održivosti. Njegove kontakt informacije nalaze se na web stranici www.lindenretreat.com.

Pod ličkim nebom

I mao sam zadovoljstvo boraviti dva dana kod Bože i Marije na njihovom imanju u Lici. Koliko god nam se čini da je ta Lika negdje na kraju svijeta, današnjom auto-putem to je svega dva tri sata ugodne vožnje. Tako se Ante Birka i ja zaputimo u posjetu Božidararu. Put vodi do Gospića, te lokalnom cestom uz Teslino rodno mjesto Smiljan, prodemo nešto južnije od Krušičkog jezera i Kosinja, mjesta gdje su nedavno bile silne poplave. Prošavši kroz Donje Pazarište (gdje se proizvodi izvanredno Velebitsko pivo) i Malu Planu dolazimo u Veliku Planu. Izgleda da je Mala veća od Velike, ali to su posebnosti Velebita. Isto kao što su velebitski vrhovi Mali i Veliki Rajinac „zamijenili“ pridjeve te je Mali viši od Velikoga. Mala i Velika Plana su zajedno manje od malog seoceta.

Božidarov ranč je, za naše prilike, ogroman. To su manjim dijelom livade, a većim velebitske šume. I došavši, upustimo se u razgovor s domaćicom, onako u ljetnoj odjeći, dok je Božidar bio negdje poslom. Bio to je ugodan razgovor, a sjenke su se produžile i osjetio se sumrak. I kao da je odjednom netko upalio klima uređaj, hladnoća je za tren ušla u kosti, hladnoća kojoj nisu trebali sati da je osjetiš. Za par minuta si potpuno hladan. Odmah je trebalo u autu potražiti dodatnu odjeću.

Razgovor se nastavio u kući koju su privremeno iznajmili, jer je njihova bila u izgradnji. Tu smo na kuhinjskom «špakeru» pekli, nikad slađe, pogačice. Došao je i Božidar s radnicima koji su radili na izgradnji kuće i večera je servirana, priča, druženje i onda polako na spavanje.

Pravi Wigwam

Wigwam

Noć u wigwamu! Ostvareni djetinji san! Wigwam je velik, slične veličine kao i Slavkov na Mosoru. To je pravi američki wigwam od tvrdog pamučnog platna, bijele boje, a konstrukciju mu nose oblice visoke preko pet metara. Na vrhu je otvor za dim tako da se bez imalo problema unutra loži vatra. Cijeli se indijanski obiteljski život odvijao u takvim nastambama.

Vatru nismo ložili i moram priznati da je bilo hladno uprkos tome što smo obukli na sebe sve što je imalo ikakav rukav i što smo bili pokriveni sa dvije planinarske vreće, istina ljetne.

Negdje iza ponoći izašli smo vani i vidjeli nezaboravni prizor. Pola mladog mjeseca na nebu je sjajilo jače od punog mjeseca u Žrnovnici. Prizor je bio nevjerojatan. Razlog tome je što u krugu od nekoliko desetaka kilometara nema nikakve rasvjete, osim Gospića udaljenog petnaestak kilometara.

Kada smo ujutro Božidararu ispričali svoju impresiju, on nas je dodatno izazvao kazavši da trebamo vidjeti noć punog mjeseca na ličkom snijegu kada se i boje raspoznaju. To smo ostavili sebi u trajni zadatak.

Dan nam je prošao u pilanju drva u Božidarovoj šumi, koja smo utovarivali na traktorsku prikolicu, a on ih je ogromnim traktorom spuštao niz planinski put do kuće. Večer nas je dočekala uz ličku logorsku vatru. Ta je vatra od kubik drva uz koju smo s Božidarom i njegovim prijateljima ugodno pričali. Čovjek uvijek iznova uči, a mene je ta noć naučila da čovjek dobro zagrijan (i to bez vina ili rakije) znatno bolje podnosi noćnu hladnoću, te je ta noć u wigwamu izgledala znatno toplija, iako je temperatura bila ista kao noć ranije.

Drugo jutro smo obilazili vrt i okoliš kuće, te hranili konje. Veliki posao ih čeka. Lika je predivna, ali oštra, mogu reći surova. Ne može se tu riskirati, odlagati poslove, jer lička zima neće oprostiti. Zato količina drva koja je uredno složena u dvorištu uz kuću podsjeća na dvorište neke pilane. Ali je to kod njih normalna količina za obiteljsku kuću. Gomila široka metar, visoka metar i po, a duga...par desetaka metara.

Čuvar posjeda je jedna ogromna, još mlada životinja nevjerojatna krzna i snage, hrvatski planinski pas, poznatiji pod nazivom tornjak. Odaziva se na poziv *Medo* i to samo ukoliko je od volje. I koliko god mami na maženje i igru, nekako nikada nisi siguran da neće... *Sva srića*

"Valjda me neće..."

da mu se Ante nešto nije sviđija...

Za kraj našega posjeta Božidar nas je odveo da vidimo boravište Vile Velebita. Mjesto iz bajke, mjesto iz snova u srcu Velebita. Toliko nas se dojmilo da smo Ante i ja obećali jedno drugome da nikome nećemo kazati što i gdje smo to vidjeli. Ne želimo da neposvećene noge i oči „uprljaju“ takvu ljepotu. Za one koji poštuju sveto, njima će već Božidar pokazati isto kada bude vrijeme.

Kakve su impresije Božidarovog i Marijinog projekta

Oštrina klime, uz snagu prirode je prvi dojam tog prostora. To je sjeveroistočna strana Velebita, osojna strana. Tu čovjek mora zaboraviti puno toga što je naučio u „civilizaciji“ da se može prilagoditi toj prirodi. Pobijediti je ne može, osim onoliko koliko mu to ona dopusti. A kakav je njihov istinski unutrašnji izazov, teško je reći. Pričao nam je Božidar način i trenutak kada je odlučio upravo tu nastaviti svoj životni put. Izgleda da to dolazi iz dubine njega. Poslije školovanja, Zagreba, Amerike, znanstvenog istraživanja, motora, fotografije, materijalnih uspjeha, izgleda da je došao trenutak za izazov potpuno drugačije vrste. Kao da su svi ovi izazovi vodili ovome jednome i kao da je ta gomila iskustava služila da mu samo jedno postane jasno. To meni ne treba.

Naravno da dolazak u Liku i „povratak prirodi“ ne treba shvatiti kao povratak na početak. Krug je napravljen, spiralni okret je učinjen i početak jest novi, ali na drugoj, višoj razini.

Ovo je samo osobni dojam koji ne mora biti točan. Kako bilo, Božidararu i Mariji želimo od srca da uspiju, da se prilagode toj prirodi, da ih ona prihvati i da im pruži ono što očekuju od nje.

Ivan